

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

M. Tvllivs Cicero Mannvcciorvm Commentariis Illvstratvs antiquaeq. lectioni restitutus

Continens Libros III. de Officijs, Dialogus de Senectute, de Amicitia,
Paradoxa, Somnium Scipionis, ex VI. lib. de Rep.

Cicero, Marcus Tullius

Venetiis, 1583

Secvndvs Ciceronis Officiorvm Liber ad Christianae uitae normam
examinatus.

[urn:nbn:de:gbv:45:1-770616](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:45:1-770616)

SECUNDVS

CICERONIS OFFICIORVM

LIBER

ad Christianae uitae normam
examinatus.

HONESTAS, de qua libro primo disputatum est, quem fructum parit? beatam uitam, idest, eam, quae casibus non subiacet humanis, nec ulla terminatur die, sed aeterna caeli praemia consequitur: eaq. dum spectat, hominum iudicia, mercedemq. contemnit: nec tamen ea, quam sequuntur homines, quam ipsa non desiderat, gloria, & laude caret. ea seruit honorum commodis, miseretur egentium, in exercenda caritate testem non quaerit: tribuere se, quae tribuat aliis, non sua putat, sed quae acceperit a Deo.

Honestas in quo sita? in contemplando, & agendo, idest in scientia, & iustitia. scire oportet, quid agas, & agere, quod scias. cuius enim stultitiae est, id agere, quod nescias? cuius defidiae, id scire, quod non agas? uitium in utroque, sed eo maius in posteriore, quod inscientiae culpa excusatione aliqua non caret: scientia si peccat, idest si a iustitia disjungitur, quo se tueatur, non habet. O praeclaram, salutaremq. uocem summi Creatoris nostri, sapientissimi magistri. quid ait de scientia? Haec est uita aeterna, ut cognoscant te solum uerum Deum, & quem misisti, Iesum Christum. De iustitia uero: Omnis, qui reliquerit domum, uel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & uitam aeternam possidebit. Dicit aliquis: Haec quoque Stoici uiderunt; nec Peripatetici prorsus ignorarunt. Caeca prorsus uideri philosophia potest, quae uiderit in umbra imaginem aliquam honestatis. at prophetae, multo ante philosophorum aetatem, alii obscurius, alii clarissime, quaenam esset honesti uera forma, patefecerunt. Dauidis quidem testimonio nihil illustrius. Beatus homo, inquit, quem tu erudieris, Domine, & de lege tua docueris eum. De iustitia, quae in agendo consistit, clamat idem, & praecipit: Beatus uir, qui miseretur, & commodat. Et infra: Disperfit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in aeternum.

Honestas in omni uitae statu, omniq. re, pariter elucet. Secunda sint omnia, non extolliur: aduersa, non affligitur. uoluptatem, diuitias, honorem contemnit: dolorem, egestatem, exsulum non extimescit. in se enim ipsa sua ponit omnia, & illud saepe reminiscitur: Beati immaculati in uia, qui ambulant in lege Domini. Et illud: Beati estis, cum uobis maledicent, & persequentur. Cum quibus concinit Euangelium: Beati, qui nunc fletis: quia ridebitis. Quae si attendamus: nec caritatem Isaac, nec exsulum Iacob, nec seruitutem Ioseph malum putabimus.

Sed uirtutes aut a natura proficiscuntur, uel si absit disciplina; quod paucis admodum contigit; aut ab imitatione, sapientiumq. uiuorum consuetudine sumuntur. exemplis abun-

K dant

dant sacrae litterae. ex quibus ut pauca delibentur, Iesus Naue, ille, ille uir, quem rerum gestarum gloria ad caelum extulit, qui cum in pugna stare solem iussisset, mortalis hominis iussu stetit sol, num a Moyse latere iuuenis umquam discessit? Abraham Loth proficiscentem non deseruit. Heliae comes fuit Heliscus, Paulo Silan, Timotheus, Titus. quibus alii addi possunt. nam exemplis diuites sumus, spiritu pauperes. Quaeritur in officiis, quibus rebus comparetur, augeaturq. pecunia. quorum? nam beata uita diuitiis non eget. Regnum Dei pauperum esse, docet Euangelium. Et Apostolus: Quae mihi lucra fuerunt, haec duxi propter Christum detrimenta. & proponuntur enim ut contraria, diuitem sibi esse, pauperem Deo; diuitem Deo, pauperem sibi. Quae si quis recte distinguit, uiuet in aeternum.

Et, quoniam de utili disputatio est, scire oportet, utilium duo esse genera, unum ex multitudinis opinione, alterum e sapientum sententia. Vulgo quae ad uictum, & cultum, quae ad copias, facultates, opesq. pertinent, ea si lucentur, bene secum agi putant. at sapientibus, qui de honestate tantum laborant; maximum lucrum est pietas. corpori enim, & Deo seruire, non idem sunt; & si quaeritur utilitas, ea sumitur a Deo, cum qua conferri nulla possit.

Ex multis autem utilibus id uidetur esse primum, ut amemur. quandoquidem odio nihil exitiosius. Quid igitur est, quod amorem maxime conciliet? Christiana caritas: non modo quia libenter sua communicat, uerum etiam quia mitis est, non excandescit in aliena culpa, patienter iniurias fert, admonet, corrigit, opem fert. Inde fides nascitur, cognita praesertim eius, quem diligimus, bonitate, & prudentia. uelle enim, bonitatis est; posse, prudentiae. itaque libenter nos ei committimus, de cuius aut uoluntate, aut prudentia dubitari non posse, persuasum iam nobis est. bonitatem autem qui dicit, idem iustitiam dicit: prudentiam, uirtutem, quae per se quidem ualet, sed, nisi cum iustitia societur, nomen mutat, & calliditas est, id est ex uirtute uitium. itaque uersuti, callidique hominis, ad quaestum omnia referentis, uitanda consuetudo, repudiandum consilium: boni ab eo nihil expectandum, qui bonus ipse non est. malitia enim fictam, inanemq. speciem utilitatis ostendit: iustitia, id est bonitas, ueram, ac solidam utilitatem parit.

Vt igitur, qui suam rem curat, sibiq. potius contulit, quam aliis, rectum ignorat iter gloriae; nec eum homines amant, nec ei fidem habent: sic, qui propensus ad liberalitatem est, eaq. & pro facultatibus, & erga indigentes uititur, eum in oculis multitudo fert, & fidem habet, seque, & sua, recte tradi, & commendari, putat. Haec uirtus pecuniae fructus est: ideo pecunia, quod ad nos ipsos attinet, diligenter quaerenda: sed, ut idoneis opitulemur, paullo etiam attentiores esse nos decet. quo enim est uirtus amabilior, eo magis, ne deficiat, ne ue eius exercendae consuetudo intermittatur, elaborandum.

Nec uero simplex, eiusdemq. generis liberalitas a bono uiro postulatur. sunt eius quidam quasi gradus, & pro meritorum magnitudine fit speciosior, & illustrior. in meritis autem excellunt illa, redimere captiuos ab hoste barbaro, alere paruulos, pupillos tueri, uirgines collocare. eademq. laus, fortasse etiam aliquanto maior, acquiritur, cum, in tenui re, consilio tamen, operaq. subuenitur. quod genus beneficentiae numquam exhauritur: manat enim a perenni fonte; cum pecuniae diuersa condicio sit: quo enim erogatur magis, eo minor ad uirtutis usum materia relinquitur: & saepe, qui alienam inopiam subleuat, ad eandem ipse, dum largitur inconsulte, recidit inopiam.

Et, quoniam ueritatem amat uirtus, tenendum in primis illud est, ut, quales haberi uolumus, tales simus. quam Socrates olim proximam ad gloriam uiam, & quasi compendiarium, esse dicebat. Sed nos, in hac admodum dubia, & multis implicata erroribus humanae uitae uia, multo quidem Socrate meliorem, & sapientiorem, & certiore ducem, rectoremq. nacti, nullum errorem, si eius expressa uestigia persequimur, timeamus. Deus enim ipse summa ueritas est: & in ueritate colitur Deus. itaque parui refert, haec si uirtus, cuius in caelo praemia sunt, humana mercede caret: uerum non caret, allicitur uerbis, capitur beneficiis multitudo: cuius autem ad uerba, beneficiaq. probitas accedit, eum uehementer amplectitur, ei se dedit, pro eius honore, ac dignitate,

tate,

tate, nullum laborem uirat, nullum discrimen extimescit. beneficio enim ducitur, amore impellitur. ita sequitur probitatem utilitas, licet utilitatem probitas contemnat.

Iniuste uexatis opem ferre, non mediocrem laudem habet: quiq. hoc genere praestat officii, dum paucos uindicat ab iniuria, a multis gratiam acquirit. suam enim quisque condicionem reminiscitur: & homo hominis miseriam non libenter uidet. Decora uero in primis, & interdum salutaris, hospitalitas est: decora, cum accipiuntur ii, qui non egent; salutaris, in pauperibus, in quibus Christus est, qui minima dantibus maxima retribuit in caelo.

Pecunia, & assentatio homines ad beneuolentiam allicit: sed exiguum utraque fructum fert. corruptis nulla fides: blanditiis delentis, non modo iusta imperia non ferunt, sed admonitiones quoque respuunt. Nec tamen correctione uitium caret, licet largiri pecuniam sine ambitione, comiter agere sine mendacio. actionem utramque uitae integritas, & sapientia, & directa ad Deum cogitatio moderetur: non solum, ut placeat, ac probetur id, quod agis, uerum etiam, ut bona de te ipso existimatio sit. ita fidelis erit beneuolentia uel ad perpetuitatem.

Beneficii fructus ex paupere certior, atque uberior est, quam ex diuite. pauper se spectatum esse putat, non fortunam suam, cum remunerandi facultate careat: &, quoad non remunerat, debet: quoad debet, obseruat, amatq. eum, a quo accepit. ita beneficii memoria uel perpetua est, uel diuturna. At diues ideo sibi tributam esse gratiam iudicat, quia referre parem, aut maiorem etiam possit. quo fit, ut eum, qui bene meritus est, paene contemnat. Praeterea diues humana dat, quia homo est: eaq. remuneratio finibus includitur angustiis. at pro paupere remunerator est Deus: qui nec munera saepe negat humana, & diuina, nullis circumscripta finibus, perpetuo reddit.

Vix autem uerbis exprimi potest, atque adeo nullo modo potest, quam Deo grata liberalitas ea sit, quae confertur in pauperes. Minuere sacros thesauros, sacrilegium est: si uero minuantur ob eam causam, ut minuantur simul pauperum incommoda, probat Deus, & ita locat inter benefacta, ut nullum pietatis officium pluris aestimet. nam, quis pecuniae praestantior usus est, quam si erogetur in eos, in quibus ipse Christus est? latet in persona pauperum: petit, & rogat: esurire se, sitire, hospitio indigere significat. quis ita durus, ac ferreus, ut pauca neget ei, cui debet omnia? quis ita mentis inops, ita de se ipso negligenter cogitans, atque adeo se ipsum contemnens, ut exigua mercede suam salutem emendam non putet? thesauros, & humana omnia corrumpit dies: at eam, quae de thesauris manat, gratiam nulla dies aufert. ueri autem thesauri sunt officia misericordiae: uerus thesaurus ipse Deus est. sine quo, qui diuites, & beati inter homines putantur, egent, miseriq. sunt: contra, qui egere uidentur, eum si possident, bonis omnibus circumfluunt. Vidit hoc, & sensit, & nos docuit Beatus Laurentius, cum, de thesauris Ecclesiae, quorum custos erat, interrogatus, Pauperes ostendit. Quid ceteri Martyres? quid alii prope innumerabiles, qui in humana uita diuina studia coluerunt? dispares fortasse meritis, ut cuiusque facultas, aut occasio tulit, omnes tamen Lauratio mente simillimi, pii, misericordes, de aliis solliciti, de se ne in crastinum quidem cogitantes. ergo illi uiuunt, uiuentq. semper cum immortali uiuentium Deo: nobis, si praeclaram consuetudinem imitemur, eadem proposita uita est; si negligamus, aeterna mors impendet.

M. TVLLII. CICERONIS

DE OFFICIIS

AD MARCVM. FILIVM

LIBER. I

CICERO

QUAE AD MODVM officia ducerentur ab honestate, Marce fili, atque ab omni genere uirtutis, satis explicatum arbitror libro superiore. sequitur, ut haec officiorum genera persequar, quae pertinent ad uitae cultum, & ad earum rerum, quibus utuntur homines, facultatem, ad opes, ad copias. in quo tum quaeri dixi, quid utile, quid inutile: tum, ex utilibus, quid utilius, aut quid maxime utile. de quibus dicere aggrediar, si pauca prius de instituto, ac de iudicio meo dixerim. Quamquam enim libri nostri complures non modo ad legendi, sed etiam ad scribendi studium excitauerint: tamen interdum uereor, ne quibusdam bonis uiris philosophiae nomen sit inuisum, mirenturque in ea tantum me operae, & temporis ponere. Ego autem, quam diu resp. per eos regebatur, quibus se ipsa commiserat, omnes meas curas, cogitationesque in eam conferebam. cum autem dominatu unius omnia tenerentur; neque esset usquam consilio, aut auctoritati locus; socios denique tuendae resp. summos uiros amississem; nec me angoribus dedidi, quibus essem cōsecutus, nisi ijs restituissem; nec rursum indignis homine docto uoluptatibus. atque utinam resp. stetitset, quo coeperat, statu, nec in homines non tam commutandarum rerum, quam euertendarum, cupidus incidisset. primum enim, ut stante resp. facere solebamus, in agendo plus, quam in scribendo, operae poneremus: deinde, ipsis scriptis non ea, quae nunc, sed actiones nostras mandarem, ut saepe fecimus. cum autem resp. in qua omnis mea cura, cogitatio, opera poni solebat, nulla esset omnino; illae scilicet litterae conticuerunt, forenses, & senatoriae. nihil autem agere cum animus non posset, in ijs studijs ab initio uersatus aetatis; existimaui honestissime molestias deponi posse, si me ad philosophiam retulisset. cui cum multum adolescens, discendi causa, temporis tribuissem; postea quam honoribus inseruire

coepi, meque totum resp. tradidi, tantum erat philosophiae loci, quantum super fuerat amicorum, et resp. temporis. id autem omne consumebatur in legendo: scribendi otium non erat. Maximis igitur in malis hoc tantum boni affecuti uidemur, ut ea litteris mandarem, quae nec satis erant nota nostris, & erant cognitione dignissima. quid est enim, per deos, optabilius sapientiae? quid praestantius? quid homini melius? quid homine dignius? hanc qui expectunt igitur, philosophi nominantur: nec quidquam aliud est philosophia, si interpretari uelis, quam studium sapientiae. Sapientia autem est, ut a ueteribus philosophis definitum est, rerum diuinarum, & humanarum, causarumque, quibus haec res continentur, scientia. cuius studium qui uituperat, haud sane intelligo, quidnam sit, quod laudandum putet. nam, siue oblectatio quaeritur animi, requiesque curarum; quae conferri cum eorum studijs potest, qui semper aliquid acquirunt, quod spectet, & ualeat ad bene, beateque uiuendum: siue ratio constantiae, uirtutisque quaeritur; aut haec ars est, aut nulla omnino, per quam eas assequamur. nullam uero dicere maximarum rerum artem esse, cum minimarum sine arte nulla sit, hominum est parum considerate loquentium, atque in maximis rebus errantium. si autem est aliqua disciplina uirtutis; ubi ea quaeretur, cum ab hoc discendi genere discesseris? Sed haec, cum ad philosophiam cohortamur, accuratius solent disputari: quod alio quodam libro fecimus. hoc autem tempore tantum nobis declarandum fuit, cur, oratori resp. muneribus, ad hoc nos studium potissimum contulisset. Occurritur autem nobis, & quidem a doctis, & eruditibus, quaerentibus, satis ne constanter facere uideamur, qui, cum percipi nihil posse dicamus, tamen & alijs de rebus differere soleamus, & hoc ipso tempore praecepta officij persequamur. Quibus uellem satis cognita esset nostra sententia. non enim sumus ij, quorum uagetur animus errore, nec habeat unquam, quid sequatur. quae enim esset ista mens, uel quae uita potius, non solum disputandi, sed etiam uiuendi ratione sublata? nos autem, ut ceteri, qui alia certa, alia incerta

incerta